

Õiguskantsler

Andres Sutt
Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

Meie 09.10.2025 nr 7-4/251945/2507317

Elektrivõrgu alakasutustasu nõudmine elektrienergia mikro- ja väiketootjatelt

Austatud minister

Õiguskantsleri poole on pöördunud mitu elektrienergia mikro- ja väiketootjat, kes on üllatunud ja nõrдинud, et nende suhtes soovitakse rakendada elektrivõrgu alakasutustasu. Võrguettevõtja on neile teatanud, et kuna nad ei ole eelneva kahe aasta jooksul 15 minutit kasutanud võrgulepingule vastavat tootmissuunalist edastusvõimsust vähemalt 95 protsendi ulatuses, tuleb neil tasuda seaduses ettenähtud tasu. Võrguettevõtja saatis sellise teate siis (30. juulil), kui päikesepaneelide abil elektrienergia toomiseks parim kevadine ja suvine tootmise tippaeg oli möödas ning elektrienergia tootjal ei olnud enam võimalik nõutud tootmismahu saavutada ja võrguettevõtja esitatud nõuet täita.

Selle nõude aluseks on [elektriturseaduses](#) (ELTS) § 87¹ 17. märtsil 2023 jõustunud muudatused, mis olid ajendatud nn fantoomtootjate tõttu elektrivõrgu edastusvõimsuse ammendumisest. Elektrivõrgu edastusvõimsus oli hõivatud liitumislepingutega, ilma et elektrienergiat oleks toodetud ja võrku edastatud. Olukorras, kus soodsa hinnaga elektrienergiat oli puudu, oli täiendavate soodsa hinnaga tootmisvõimsuste liitmine elektrivõrguga muutunud takistavalt kulukaks.

ELTS § 87¹ lõikest 7 järeldeb, et tootja peab elektrivõrku edastama vähemalt ühel päeval aastas ühe mõtteperioodi jooksul 95 protsenti lepingujärgsest tootmisvõimsusest. Kui ta seda ei tee, siis peab ta võrguettevõtjale maksma aastas 38 000 eurot iga kasutamata megavoltampri eest. Tasu maksmise asemel võib muuta ka võrgulepingut. Kuna üleminekuna nähti ette, et esimese makse aluseks on kaheaastane periood, pidanuks tootjale teada olema, palju ta tegelikult suudab elektrivõrku elektrienergiat edastada, arvestades oma tootmisvõime ja omatarbimist.

Niisiis ei pea tootja tingimata alakasutustasu maksma, vaid võib ka võrgulepingut muuta ja loobuda sellest edastusvõimsusest, mida ta tegelikult ei ole eelneva kahe aasta jooksul kasutanud ja mida ta ka tulevikus tõenäoliselt ei kasuta. Kui algselt oli ELTS § 87¹ lõike 7 järgi nõutud, et tootja peab võrgulepingu järgset edastusvõimsust kasutama 100 protsendi ulatuses, siis 13. juunil 2025 jõustunud muudatustega leevendati seda nõuet: võrgu edastusvõimsust tuleb kasutada vähemalt 95 protsendi ulatuses.

Paljude mikro- ja väiketootjate eripära seisneb selles, et nad on samaaegselt ka tarbijad, kes edastavad elektrivõrku üksnes enda tarbimisvajadusest üle jääva elektrienergia. See on õiguspärane ja soovitud praktika. Neil ei ole õiguslikult takistatud elektrienergiat elektrivõrku edastada võrgulepingus määratud edastusvõimsuse ulatuses. Samas, kui paljud väike- ja mikrotootjad jätavad neile võrgulepinguga määratud edastusvõimsuse kasutamata, võivad nad kogumis ikkagi tekitada sama probleemi, mille lahendamiseks ELTS § 87¹ reeglid kehtestati.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Õiguskantsleri poole pöördunud avaldajad on kinnitanud, et kui nad oleksid sellisest kohustusest varem teadnud, oleks nad oma tarbimist juhtinud nii, et tootmissuunaline võrguühendus oleks mõõteperioodi jooksul 95 protsendi ulatuses kasutatud. Kuna kõik tootjad ei pruukinud teada, et ka neile kohalduvad ELTS § 87¹ tingimused, sealhulgas alakasutustasu, ei ole nad teinud midagi selle tasu maksmise vältimiseks.

Kuigi need tingimused kehtestati seadusega, ei saa alati eeldada, et inimesed, kes ei tooda elektrienergiat oma majandus- ega kutsetegevusena, jälgivad aktiivselt seadusemuudatusi ning oskavad teha õigeid järeldusi ning teavad oma tegevust vastavalt muudatustele korraldada. Olulisematest muudatustest tuleb sihtrühma aktiivsemalt teavitada. Praegusel juhtumil oleks see kaasa aidanud ehk ka sellele, et väike- ja mikrotootjad vabastavad kasutamata edastusvõimsuse kiiremini, ootamata ära seaduses ettenähtud tasu maksmise kohustuse rakendumist.

Kuigi neil tootjatel on võimalik enda tarbimist mõnevõrra juhtida, ei täidaks seaduse eesmärki kuigivõrd, kui nad vaid kord aastas edastaks 15 minuti jooksul maksimaalse nõutud koguse elektrienergiat, samal ajal kui ülejäänud aasta jooksul on võrk alakasutatud. Elektrivõrgus vaba edastusvõimsus sellest ei suureneks.

Nüüd on tootjal valida, kas maksta alakasutustasu ja hoida võrgulepingus määratud edastusvõimsus alles või vähendada seda ning riskida sellega, et mõnel järgneval aastal jääb toodetavat elektrienergiat ikkagi üle ja ta ei saa seda võrku edastada. Taastuenergia tootmisega kaasneb ka juhuslikkust, mida tootja saaks mõnevõrra tasandada salvestustehnoloogiaga. Mõistagi on tootjal võimalik oma tootmisvõimsust ka suurendada.

Praegu valmistab ministeerium ette mitmete probleemide lahendamiseks seadusemuudatusi (eel nõude infosüsteemis toimik nr [25-0176](#)), millega välistatakse ELTS § 87¹ lõikes 7 ette nähtud tasu võtmine mikrotootjalt. Kuigi eelnõu järgi on kavas seda muudatust rakendada tagasiulatuvalt, palume eelnõu menetlusega võimalikult kiiresti edasi liikuda.

Ühtlasi on paljuski jätkuvalt asjakohane Riigikogu majanduskomisjonile saadetud kirjas (vt õiguskantsleri 26.02.2025 [kiri](#)) esitatud kriitika.

Lepingutingimuste liiga detailne reguleerimine seaduses ei ole parim lahendus. Kui seadusega määratakse konkreetsed lepingulised tingimused, võib tekkida vajadus seadust sageli täpsustada. Detailse reeglistiku seadusega kehtestamise asemel võiks kaaluda pigem eesmärgiliste nõuete sätestamist, mis jätkaks piisava paindlikkuse lepingu tingimustes kokku leppida, vältides eesmärgipäratuid nõudeid ja vähendades kõigi halduskoormust.

Põhimõtteliselt oleks võrguettevõtja saanud ELTS §-s 87¹ sätestatud tingimused kehtestada ka võlaõiguslikult, elektrivõrgu liitumis- ja võrgulepingu tüüptingimustena. Võlaõigusseadus eeldab, et tüüptingimuse kohaldamisest ja ka tüüptingimuse muutmisest antakse eelnevalt lepinguosalisele teada. Sel juhul oleks võrguettevõtja pidanud alakasutustasu maksmise kohustusest tootjaid eelnevalt teavitama ning tootjad oleksid saanud aegsasti teha ettevalmistusi, et tasu rakendamist vältida – kas tarbimist juhtides, tootmist suurendades või võrgulepingut muutes.

Praegu jõudis võrguettevõtja teavitus tootjateni pärast kevadist ja suvist tootmise tippaega, mil päikesepaneelide abil elektrienergiat tootes ei olnud enam võimalust nõutud tootmismahtu saavutada.

Kuna alakasutustasu nõue tugineb seadusega määratud tüüptingimusele, ja seaduses ei olnud pandud võrguettevõtjale selget kohustust tootjaid aegsasti teavitada, on keeruline väita, et hiline teavitus oleks olnud seadusega vastuolus. Seadus rakendub vahetult, ilma et võrguettevõtja sellest eelnevalt teada peaks andma.

Võrguettevõtja toimib võrgulepingu puhul eraõigusliku turuosalisena, ta ei täida avaliku võimu ülesandeid ning temalt ei saa eeldada hea halduse põhimõtte järgimist. Siiski kohalduvad hea usu ja mõistlikkuse põhimõtted ([võlaõigusseaduse](#) §-d 6 ja 7), mille järgimiseks pidanuks lepingupartnereid olulistest asjaoludest õigeaegselt ja arusaadavalt teavitama, eriti kui see mõjutab oluliselt lepingu täitmist. ELTS § 82 lõike 3 järgi kohaldatakse elektrituruseaduses reguleerimata küsimustes võlaõigusseadust.

Juba praegu võimaldab ELTS § 83 lõige 2 seadusega määratud lepingutingimustest kokkuleppel kõrvale kalduda. Kui lepingutingimuste niivõrd detailsest sätestamisest ei soovita loobuda, siis tuleks seadusega kehtestada ka tõlgendusreeglid, mille järgi võrguettevõtja saab ise otsustada, kas ta soovib ELTS § 87¹ sätetest kõrvale kalduda, kui nende kohaldamine ei aita saavutada võrgu toimimise seisukohalt tähtsaid eesmärke.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise